

I ovo je izdanje pripremljeno u dva sveska, od kojih prvi sadrži crno-bijele reprodukcije svih fragmenata u stvarnoj veličini (osim u rijetkim slučajevima kada je format knjige zahtijevao smanjivanje, koje ipak nigdje ne prelazi 85%), objavljen s uvodom Anice Nazor i predgovorom Svetlane O. Vialove na hrvatskom jeziku. Isti uvod i predgovor, ali na ruskom jeziku, nalaze se na početku drugoga sveska ovoga izdanja, koji sadrži opise pojedinih fragmenata. Opise na ruskom jeziku također je izradila Svetlana O. Vialova. Opisi sadrže podatke o količini (broju listova), vrsti knjige (misal, brevijar...), starosti i dimenzijama. Nakon toga slijedi detaljniji opis pisma i tinte, opis sadržaja i (djelomična) transkripcija na latinici.

U prilogu na kraju drugoga sveska nalaze se kazalo imena, zemljopisno kazalo, kazalo biblijskih čitanja, kazalo propovijedi i crkvenih otaca, kazalo čitanja u crkvenom kalendaru i na blagdane svetaca. Od priloga slijede još popis kratica, tablica bročanih vrijednosti glagoljskih slova i popis literature o Ivanu Berčiću i njegovoj zbirci.

Iako se radi o fragmentima koji su do nas došli više sretnim slučajem, drugotne upotrebe kao uveza drugih knjiga, ovi isječci kulturne povijesti mnogo nam govore o kulturi razdoblja u kojima su nastali. To su vjerojatno jedini sačuvani dijelovi tih knjiga i iz tih fragmenata možemo steći

tek djelomičan uvid u količinu i bogatstvo glagoljskih rukopisa u 14. i 15. stoljeću.

Ovim vrijednim izdanjem, kako napominje i akademkinja Nazor u svome predgovoru, dio kulturnoga blaga koje je marljivo skupljao Ivan Berčić vraća se u domovinu.

Tomislav Čepulić

MONUMENTA CROATICA VATICANA – CAMERA APOSTOLICA, sv. 2, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatski državni arhiv, Kršćanska sadašnjost, Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima, Zagreb – Rim 2001.

Drugim sveskom iz serije Monumenta Croatica Vaticana – Annatae, Introtus et exitus, Obligationes pro communibus servitiis, Obligationes et Solutiones – Additamenta (1302-1732), nastavljeno je sustavno objavljivanje povijesnih izvora koji se nalaze u Tajnom Vatikanskom arhivu, a odnose se na povijest Hrvatske.

Nakon predgovora slijedi uvodna studija s kratkim pregledom funkcija Apostolske komore, čija je djelatnost detaljnije prikazana u prvome svesku. Nadalje je prikazana uloga pojedinih dužnosnika Apostolske komore: komornika, fiskalnoga prokuratora, blagajnika, komorskih klerika i papinskih nuncija. U ovoj su studiji također dani podaci o pojedinim evi-

dencijama koje su u nastavku knjige objavljene.

Glavni dio knjige čine prijepisi, uz sažetke na hrvatskom jeziku, tisuću četiristo i jednoga dokumenta. Oni su podijeljeni u četiri skupine, a unutar svake od njih poredani kronološki. Prvu skupinu čine *Annatae e partibus Croaticis provenientes in Archivo secreto Vaticano 1421-1732*. Annatae ili ljetnice bile su pristojbe koje je papa propisao za crkvene nadarbine prigodom njihova dodjeljivanja. Ova pristojba nije pripadala među redovite pristojbe, pa ju je svaki papa za svoga pontifikata obnavljao. Slijede *Introitus et exitus*, knjige prihoda i rashoda. Ove su knjige sadržavale obračune skupljača ili kolektora, koji su ubirali novac što su ga razne ustanove dugovale Papinskoj kuriji. *Obligaciones pro communibus servitiis* zapisi su o obećanju ili uplati zajedničke službe prije uručenja bule o imenovanju nadarbenika. To je opća pristojba opatâ, biskupâ i nadbiskupâ. Posljednju skupinu u ovom izdanju čine *Obligaciones et Soluti-*

ones - Additamenta. Radi se o 183 zapisa koji nisu bili uvršteni u prvi svezak ovoga izdanja, a odnose se na obvezno davanje izabranih biskupa i izabranih opata s godišnjim prihodom iznad 100 forinti.

Prikazom davanja i primanja za pojedine hrvatske crkve i samostane, ova knjiga daje dragocjene podatke o samim crkvama i samostanima, biskupima i opatima koji ih predvode te o njihovoj gospodarskoj snazi. Tako ona postaje dragocjenim izvorom za crkvenu, kulturnu i gospodarsku povijest.

Odluka da se gradivo objavi u cijelosti, uklanja mogućnost subjektivnog izbora, a povjesničarima i ostalim zainteresiranim pruža potpuniji uvid.

U prilogu se nalaze kazala imena i mjesta te stvarno kazalo i kazalo ustanova, u kojem se uz imena obnašatelja pojedinih službi nalazi i godina početka obnašanja te službe.

Tomislav Čepulčić